

**KÖNYVVIZSGÁLÓK KÖTELEZŐ
SZAKMAI TOVÁBBKÉPZÉSE
2017.**

Mádi-Szabó Zoltán

**A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI (MINŐSÉGELLENŐRZÉSI)
KÖVETELMÉNYEKNEK MEGFELELŐ KÖNYVVIZSGÁLAT**

Tartalom

1. Bevezetés	79
1.1. A minőség-ellenőrzés célja	79
1.2. Jogszabályi háttér	79
2. A Minőségellenőrzési rendszer (MER) ellenőrzése	80
2.1. A MER gyakorlati hiányosságai	80
2.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre.....	80
3. Egyedi megbízások ellenőrzése	81
3.1. Az egyedi megbízások minőségellenőrzése a könyvvizsgálati munka szakaszait követi.....	81
3.1.1. Megbízás elfogadása – tapasztalt hibák, hiányosságok	81
3.1.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre.....	82
3.2. Tervezés – kockázatbecslés	82
3.2.1. Tervezés – tapasztalt hibák, hiányosságok	84
3.2.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre.....	84
3.3.1. Bizonyítékgyűjtés – tapasztalt hibák, hiányosságok.....	84
3.3.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre.....	86
3.4.1. Áttekintés – tapasztalt hibák, hiányosságok	86
3.4.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre.....	86
3.5.1. Jelentés – tapasztalt hibák, hiányosságok	86
3.5.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre.....	87
4. A közfelügyeleti minőségellenőrzések során feltárt legsúlyosabb hiányosságok	87
4.1. Egyedi minőségellenőrzések során feltárt hiányosságok.....	87
4.2. Cégszintű ellenőrzések tapasztalatai.....	88

1. Bevezetés

Ez az előadás nemcsak azoknak a könyvvizsgálóknak szól, akik minőségellenőrzésre készülnek, hanem mindazoknak, akik szeretnék a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardoknak megfelelő könyvvizsgálatokat végezni.

A cél gyakorlati központú bemutatása egyrészt a leggyakoribb és legsúlyosabb hibáknak, amelyeket a minőségellenőrzések során tapasztaltunk, annak érdekében, hogy a könyvvizsgálók elkerüljék azokat, másrészt a követendő legjobb példáké is.

A Minőség–ellenőrzési Bizottság célja, egy átlátható, mindenki számára ismert minősegbiztosítási rendszerbe szorosan illeszkedő minőségellenőrzési rendszer működtetése, ahol a könyvvizsgálók jó eredményt érnek el, de legalábbis nem meglepetés számukra az, amit a minőségellenőr megállapít.

A Minőség–ellenőrzési Bizottság nem teheti meg az elvárások felpuhítását, de megteheti az elvárások széles körben történő ismertetését, ezért ügyel arra, hogy honlapján mindenkor elérhetőek legyenek a legfrissebb kérdőívek és módszertani útmutatók, melyekből a minőségellenőrök is dolgoznak.

1.1. A minőség–ellenőrzés célja

A jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenység megfelelő ellátásának biztosítása céljából a kamara a kamarai tag könyvvizsgálók, a könyvvizsgáló cégek könyvvizsgálói tevékenységét minősegbiztosítási rendszer keretében folyamatosan ellenőrzi.

A minőség–ellenőrzés nem ismételt könyvvizsgálat, azt ellenőrzi, hogy a könyvvizsgáló/társaság munkája során betartja-e a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardokat.

A minőségi garancia alapja a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok alkalmazása.

Standard szolgálat iránymutatásul a könyvvizsgáló minőség–ellenőrzési rendszerére (MER) vonatkozóan is.

1.2. Jogszabályi háttér

Kivonat a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvényből:

149. § (1) A jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenység megfelelő ellátásának biztosítása céljából a kamara a kamarai tag könyvvizsgálók, a könyvvizsgáló cégek könyvvizsgálói tevékenységét minősegbiztosítási rendszer keretében folyamatosan ellenőrzi (kamarai minőségellenőrzés).

150. § (1) A kamara minőségellenőrzési bizottsága (e fejezet alkalmazásában: bizottság) a kamara szervezetén belül testületi szervként működik.

151. § (1) A bizottság hatásköre a jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenységet végző kamarai tag könyvvizsgálókra és könyvvizsgáló cégekre terjed ki.

152. § (1) A bizottság feladat– és hatáskörében eljárva:

b) ellenőrzi és értékeli a magyar nemzeti könyvvizsgálati standardok, valamint a belső minőségellenőrzésre vonatkozó nemzeti standardok érvényesülését,

158. § (1) A bizottság éves munkaterv és éves minőségellenőrzési terv alapján végzi tevékenységét. Ezeket a terveket, valamint a végrehajtásukról szóló beszámolókat azok elfogadásától számított nyolc napon belül a kamara honlapján nyilvánosságra hozza.

2. A Minőségellenőrzési rendszer (MER) ellenőrzése

Közzétett kijelölés alapján: a Minőség–ellenőrzési Bizottság minden év augusztus 31-ig közzéteszi a MER ellenőrzésre kijelölt társaságokat, egyéni vállalkozásokat.

A minőség–ellenőrzés az mkvk.hu honlapon közzétett kérdőívvel és módszertannal, KET alapján, 1. témaszámú nemzetközi minőségellenőrzési standard követelményei alapján történik.

Könyvvizsgáló cégre vonatkozik (képviseli az ügyvezető vagy meghatalmazottja).

2.1. A MER gyakorlati hiányosságai

A minőségbiztosítási szabályzat nem tartalmaz konkrét előírásokat a könyvvizsgálati dokumentációra vonatkozóan, vagy a könyvvizsgáló nem azt a gyakorlatot folytatja.

Elmarad a szabályzat testre szabása, napra készen tartása, nem felel meg a tényleges működésnek.

A szabályzat csak utal valamilyen dokumentációs szoftver alkalmazására anélkül, hogy meghatározná módszertani és minőségbiztosítási követelményeket.

Több könyvvizsgáló alkalmazása esetén nem fogalmaz meg egységes módszertani és minőségbiztosítási követelményeket, minden könyvvizsgáló a saját módszertanát követi. A minőségbiztosítási szabályzat nem határozza meg a magasabb kockázatú megbízásokat, ahol minőségellenőr (minőségvizsgáló), specialisták, vagy tapasztalt kollégák kerülnek bevonásra, és nem határoz meg semmilyen kritériumot az alkalmasságukat illetően, vagy a könyvvizsgáló nem a meghatározott gyakorlatot folytatja.

A szabályzat nem tartalmaz adatbiztonságra vonatkozó részt (tárolás, visszakereshetőség).

A szabályzat nem tartalmaz olyan részt, amely könyvvizsgálati (és egyéb) megbízások minőségével kapcsolatos panaszok kezelésére vonatkozik. Nincs dokumentálva a kapcsolatfelvétel módja az előző könyvvizsgálóval.

Nincs dokumentált módszer az ügyfél tisztességének felmérésére.

Nincs bevonva minden közérdeklődésre számot tartó könyvvizsgálati megbízásnál független minőségellenőr (minőségvizsgáló).

A könyvvizsgáló cég nem bocsátott ki a Kkt. 56. § szerinti függetlenségi nyilatkozatot a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó Audit Bizottsága részére.

Közérdeklődésre számot tartó cég könyvvizsgálója nem tett közzé átláthatósági jelentést.

2.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre

Téma: MER

- A könyvvizsgáló cég elkészítette a saját minőségbiztosítási szabályzatát felhasználva a minta szabályzatot, de kiegészítve saját módszertanával, működési sajátosságaival és dokumentációs módszerével, meghatározva saját magának a magasabb kockázatú ügyfeleket és megbízásokat (pl.: közérdeklődésű, IFRS, szűk határidő, agresszív vezetés), melyre szigorúbb módszereket határoz meg pl. szigorúbb ügyfél elfogadási rendszert, belső minőségvizsgáló bevonása, tapasztaltabb kollégák, specialisták bevonása.
- A könyvvizsgáló cég kötelezővé tette a szabályzat alkalmazását az összes a cégben dolgozó könyvvizsgálónak és ellenőrzi annak betartását.
- Azonosított minőségi probléma esetén a könyvvizsgáló cég kivizsgálja a problémát és javítja módszertanát, vagy a szabályzat betartása ellenőrzésének módszerét.

3. Egyedi megbízások ellenőrzése

Közzétett kijelölés alapján: a Minőség–ellenőrzési Bizottság minden év augusztus 31-ig közzéteszi az mkvk.hu honlapon az ellenőrzésre kijelölt könyvvizsgálókat.

A minőség–ellenőrzés az mkvk.hu honlapon közzétett kérdőívvel és módszertannal, KET alapján, Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok követelményei alapján történik. A kérdőívek tartalmazzák a standardhivatkozásokat is.

Személyében felelős könyvvizsgálóra vonatkozik.

Tárgya a jogszabályon alapuló könyvvizsgálati megbízások.

Átlagosan évente 20 megbízás felett 2 megbízás kerül kiválasztásra.

Az egyedi megbízáson elért nem megfelelő eredmény visszahat a MER eredményére.

3.1. Az egyedi megbízások minőségellenőrzése a könyvvizsgálati munka szakaszait követi

A könyvvizsgálati munka szakaszai:

I. Megbízások elfogadása és megtartása

II. Tervezés – kockázat becslés

III. Könyvvizsgálati bizonyítékok megszerzése

IV. Áttekintés

V. Könyvvizsgálói jelentés

Az egyedi megbízások minőségellenőrzése során talált hiányosságok statisztikája

A legtöbb megállapítás a tervezés – kockázat becslés területén van, leggyakrabban azért, mert az egyes eljárások tervezése, valamint azok esetleges módosítása nincsenek megfelelően dokumentálva, ezek a megállapítások azonban általában nem súlyosak, 1–2 pont elvesztésével járnak.

A legsúlyosabb megállapítások a könyvvizsgálati bizonyítékok megszerzése területén jelentkeznek, különösen akkor, amikor a könyvvizsgáló nem gyűjtött elegendő és megfelelő bizonyítékot könyvvizsgálói véleménye alátámasztásához, vagy a gyűjtött bizonyítékok nem azt a véleményt támasztják alá (pl. jelentős nem javított hibát azonosít a könyvvizsgáló, mégsem minősíti véleményét).

3.1.1. Megbízás elfogadása – tapasztalt hibák, hiányosságok

Nem történt kapcsolatfelvétel az előző könyvvizsgálóval.

A vezetés tisztessége nincs vizsgálva.

A könyvvizsgálói megbízási szerződés nem tartalmazza az összes megbízást, amit a könyvvizsgáló elvégzett pl. konszolidált beszámoló könyvvizsgálatát, a könyvvizsgáló azonban elvégezte annak vizsgálatát is és könyvvizsgálói jelentést is kibocsátott.

A könyvvizsgáló, vagy hozzátartozója a könyvvizsgálat mellett olyan tevékenységet végzett, amely összeférhetetlen a könyvvizsgálattal pl. ügyfél adóhatóság előtti képviselése, beszámoló összeállítása.

A könyvvizsgáló speciális minősítés, tapasztalat, specialistához való hozzáférés nélkül vállalta el speciális ügyfél vagy megbízás könyvvizsgálatát, pl. befektetési alap, pénzügyi vállalkozás, milliós tranzakció számmal dolgozó ügyfelek, IFRS beszámolók könyvvizsgálata esetén.

Ha a könyvvizsgáló nincs bejegyezve a cégbíróságon, de különösen akkor, ha más könyvvizsgáló van bejegyezve:

- Tulajdonosi határozat hiánya a megválasztásról.
- Nincs dokumentált jelzés az ügyfél felé a bejegyzés megtörténte elmaradásának.

Dátumok összhangjának hiánya a szerződés és az elfogadó nyilatkozat között (PTK előírás), a szerződés hosszabb időre vonatkozik, mint az elfogadó nyilatkozat.

Több éve meglévő ügyfelek szerződéseinek módosítása csak a díjra korlátozódik, pedig közben változik törvény, standard.

Előző időszak beszámolójának, jelentésének áttekintése nincs dokumentálva.

Szinte teljesíthetetlen megbízás kerül elfogadásra dokumentálás nélkül pl. a határidő napján.

3.1.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre

Téma: A vezetés tisztességességének megítélése.

Mi került dokumentálásra?

- a tulajdonosok és a kulcsfontosságú vezetők, a kapcsolt vállalkozások és az irányítással megbízott személyek kiléte, üzleti hírneve, kompetenciái,
- a tulajdonosoknak és a vezetésnek az olyan ügyekkel kapcsolatos magatartására vonatkozó információ, mint például a számviteli szabályok agresszív értelmezése,
- a vezetésnek az ellenőrzéshez való hozzáállása,
- vannak-e jelzések arra, hogy az ügyfél esetleg érintett lehet pénzmosásban vagy egyéb bűncselekményben.

Hogyan? Több tényező együttes mérlegelése alapján.

Mivel? Kérdőív alapján, de nem csak IGEN és NEM válaszokkal, hanem az egyes válaszok alátámasztásával pl.: a beszámoló megfelelően mutatja az üzletment ciklikusságát, az adatok összehasonlíthatóak, nincs bizonyíték az adatok manipulálására.

3.2. Tervezés – kockázatbecslés

- Kockázat alapú megközelítés
Könyvvizsgálói kockázat = nem megfelelő jelentés kiadása = annak kockázata, hogy a könyvvizsgáló hitelesítő véleményt ad egy olyan beszámolóra, amelyre korlátozott vagy elutasító véleményt kellett volna adnia

A könyvvizsgálói kockázat annak függvénye, hogy

- mekkora annak kockázata, hogy a pénzügyi kimutatások lényeges hibás állítást tartalmaznak (eredendő kockázat)
- mekkora annak kockázata, hogy a számviteli nyilvántartások nem felelnek meg a törvényes előírásoknak, illetve a belső ellenőrzés elég erős-e ahhoz, hogy előírások betartása biztosított legyen (ellenőrzési kockázat)
- mekkora annak valószínűsége, hogy a könyvvizsgáló az elvégzett eljárások során nem tárja fel az előforduló hibát (feltárási kockázat)

Cél: az akár csalásból, akár hibából eredő, a pénzügyi kimutatások és az állítások szintjén fennálló lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése a gazdálkodó egység és környezete megismerésén keresztül (beleértve a belső kontrollt is).

- A gazdálkodó megismerése során rögzíteni kell a külső, belső kockázatokat (pl. a vezetés tisztességessége, kényszerítő körülmények, ágazati, szabályozási, üzleti jellemzők)
- A kockázatbecslés alapján értékelni kell a beszámoló egészére és egyes állításaira vonatkozó kockázatot.
- A kockázattal érintett területeken intenzívebb ellenőrzés szükséges.

A lényegesség fogalma

- A pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának **célja** az, hogy képessé tegye a könyvvizsgálót arra vonatkozó véleménye kialakítására, hogy a pénzügyi kimutatásokat minden lényeges vonatkozásban a beszámoló készítésére vonatkozó előírások betartásával állították össze (valóságnak megfelelő, valós képet mutat).
- Az információ **lényeges**, ha annak hiánya vagy hibás állítása befolyással lehet a felhasználóknak a pénzügyi kimutatások alapján hozott gazdasági döntéseire.

Lényegesség és számszerűség

- Megállapítása tervezéskor küszöbérték vagy határérték formájában történik, de a véleményt befolyásoló lényeges hiba lehet számszerűsített, ill. nem számszerűsített.
- A lényegesség nem objektív kategória (különösen nem a minőségileg hibás állítások vonatkozásában), a hibás állítások feltárásakor a könyvvizsgálónak mindig az adott helyzetben kell mérlegelnie a lényegességet (minőségi az a hiba, amely szándékos magatartás következménye).
- Annak eldöntése, hogy mi tekinthető lényegesnek, szakmai megítélés kérdése.
- A végleges adatok függvényében újra meg kell határozni / értékelni.

A lényegesség értelmezése

A pénzügyi kimutatások korrekt módon való bemutatásának értékelésekor a könyvvizsgálónak meg kell ítélnie, hogy lényegesnek minősül-e a könyvvizsgálat folyamán feltárt nem helyesbített hibás állítások összessége

A lényegesség értelmezései: (320 st.)

- Lényegességi küszöb, hitelesítési hibahatár: ha a beszámoló összességében ezt meghaladó összegű hibás állításokat tartalmaz, akkor a könyvvizsgáló minősített véleményt ad
- Végrehajtási lényegesség tervezési lényegesség mintavételezési eljárás esetén (jellemzően a lényegességi küszöb 50%–75%–a közötti összeg)
- Egyedileg jelentős tétel alsó határa (jellemzően a lényegességi küszöb 5%–10%–a közötti összeg): olyan ügylet, tranzakció, amely nem igényel külön kivizsgálást, mert hibás előfordulása esetén sem befolyásolja lényegesen a megbízható, valós képet, rendszerhiba esetén nem alkalmazható

Viszonyítási alap meghatározása a lényegesség számításakor

- egy viszonyítási alapot kell meghatározni (a korábbi, több adat átlagolásával számoló módszer nem felel meg a standardnak)
- az iparág, a tevékenység jellege, a finanszírozás módja, a felhasználók érdeklődése bizonyos adatok iránt iránymutató
- pl. nettó árbevétel, bruttó árres, adózás előtti eredmény, összes ráfordítás vagy saját tőke, összes eszköz

Viszonyítási alaphoz vetített %-os arány meghatározása

A választott viszonyítási alaphoz alkalmazandó százalékos arány meghatározása szintén szakmai megítélés alapján történik. Kapcsolat van a százalékos arány és a választott viszonyítási alap között, oly módon, hogy az adózás előtti eredményre vonatkoztatott százalékos arány rendszerint magasabb lesz, mint a nettó árbevételre vonatkoztatott százalékos arány. A következő példák néhány lehetséges alapot és arányt mutatnak be:

árbevétel	1%–3%
adózás előtti eredmény	5%–10%
összes ráfordítás	1%–3%
összes eszköz	1%–3%
saját tőke	1%–2%

Természetesen lehet, hogy egy másik cégnél ennél alacsonyabb vagy magasabb százalékos arányok a reálisak, a könyvvizsgáló által azonosított kockázatok alacsonyabb vagy magasabb szintjétől függően. Minél kockázatosabbnak tart a könyvvizsgáló egy társaságot, annál alacsonyabb százalékos arányt alkalmaz a lényegességi szint meghatározásához.

Ha egy társaság adózás előtti eredménye évről évre minimális, például olyan, a tulajdonos által vezetett vállalkozás esetén, ahol a tulajdonos az adózás előtti eredmény nagy részét személyi jellegű ráfordítás formájában felveszi, megfelelőbb viszonyítási alap lehet a személyi jellegű ráfordítások és adózás előtti eredmény.

Szakmai szkepticizmus

- A könyvvizsgáló célja: véleményt formálni arról, hogy a pénzügyi kimutatásokat a vonatkozó beszámolási keretelveknek megfelelően készítették el, hű és valós képet tükrözik → kellő bizonyosság (elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékok) szerzése arról, hogy a pénzügyi kimutatások nem tartalmaznak akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításokat
- Átfogó válasz: szakmai szkepticizmus, megfelelő alátámasztásig további vizsgálatok végrehajtása
- Specifikus válasz: lényeges hibás állítások kockázatának felmérése, ezeknek megfelelő eljárások végrehajtása, elegendő és megfelelő bizonyíték szerzése, az eredményeknek megfelelő következtetések levonása, megfelelő válaszok az azonosított hibákra.

Szakmai szkepticizmus érvényesülése:

- ☐ **Problémás vagy szokatlan kapcsolat a vezetés és a könyvvizsgáló között**
  - Információs szolgáltatás megtagadása, késleltetése, hozzáférés korlátozása,
  - Ellentmondás interjúk és dokumentumok között
- ☐ **Számviteli nyilvántartásban tapasztalt egyezőtlenések**
  - Nem teljeskörűen rögzített vagy fiktív ügyletek (árukiadás számla nélkül)
  - Nem dokumentált/jóváhagyott ügyletek, utalások
  - Váratlan, jelentős, becsléseket érintő módosítások

- ❑ **Ellentmondásos vagy hiányzó dokumentációk:**
  - Hiányzó/javított szerződések, dokumentumok, bizonylatok, nyilvántartások
  - Jelentősebb megmagyarázatlan eltérések a számviteli nyilvántartások között
- ❑ **A normális rendszerbeli működéstől eltérő, szokatlan ügyletek:**
  - Nem küldenek kivonatot, egyenlegközlő levelet bizonyos ügyfeleknek
  - Manuális bizonylatot küldenek bizonyos ügyfeleknek, tranzakciókról

3.2.1. Tervezés – tapasztalt hibák, hiányosságok

A tervezett eljárások kizárólag a könyvelés ellenőrzésére vonatkoznak, nincs információ arra, hogy a könyvvizsgáló milyen lépéseket tesz ügyfele üzleti folyamatainak, a belső kontrollokna a megismerésére.

Milliósz tranzakciószámmal rendelkező ügyfelek könyvvizsgálatát kizárólag alapvető eljárásokkal (adatok tesztelése, elemzés) tervezik megoldani, informatikai vagy más kontrollok vizsgálata nélkül.

Nem tekinti a könyvvizsgáló jelentős kockázatú területnek a mérlegfőösszeg jelentős %-át kitevő, jelentős számviteli becsléssel érintett, vagy más miatt kockázatos területeket.

A tervezés szerint nincs kockázatos tétel.

A könyvvizsgáló kizárólag a könyvvizsgálati szoftver által ajánlott, nem ügyfélre szabott eljárásokat hajtja végre.

A tervezés általános, nincs aktualizálva az ügyfél tényleges tevékenységének, beszámolójának megfelelően.

Nincs dokumentált eljárás:

- Csalás, hamisítás kockázata,
- Vállalkozás folytatásának elvének való megfelelés kockázata,
- Lényeges fordulónap utáni esemény kockázata,
- Nyitó egyenlegek vizsgálatára,
- Kapcsolt felekkel folytatott tranzakciókra,
- a lényeges informatikai rendszerekre,
- Üzleti folyamatokra, üzleti kockázatokra,
- Eredménykimutatás soraira, kiegészítő mellékletben közzéteendő információk vizsgálatára.

Ha a tervezés nem kockázatbecslésen alapul, illetve nem aktualizálják a tervet a bizonyítékok függvényében, azzal járhat, hogy nincs elég eljárás tervezve lényeges kockázatok csökkentésére, illetve nem releváns eljárások kerülnek végrehajtásra.

3.2.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre

Téma: Tervezési dokumentum használata

- A tervezést a könyvvizsgáló arra használta, hogy azonosítsa a kockázatokat és erőforrásait arra koncentrálva, hogy a beszámoló állításai ne tartalmazzanak lényeges hibás állításokat.
- A tervezést egészen a könyvvizsgálat végéig módosította a gyűjtött bizonyítékok függvényében.
- A tervezés elemzéseken alapult, melyek alátámasztották a kockázatbecslést.
- Lényegesség meghatározása nem sablonos, hanem gazdasági megfontoláson alapult a szubjektív elemek mérlegelésével.
- Hibák feltárása miatt kiegészítő eljárások kerültek tervezésre a hibák és azok teljes körű hatásának azonosítása érdekében.
- Az áttekintés során értékelésre került, hogy a tervezett eljárások a javított beszámoló függvényében is elegendőek voltak-e.

3.3.1. Bizonyítékgyűjtés – tapasztalt hibák, hiányosságok

A tervezés és a bizonyítékgyűjtés nincs összhangban.

Az összegyűjtött bizonyítékok nem biztosítják a kellő bizonyosság elérését, vagyis elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy a beszámoló állításai nem tartalmazzanak lényeges hibás állítást. Ez lehet azért is, mert közvetett módon támaszkodik másik könyvvizsgáló munkájára anélkül, hogy saját bizonyítékot gyűjtene pl. a másik könyvvizsgáló munkájának áttekintésével és értékelésével.

A vezetés által felkért külső szakértő munkáját a könyvvizsgáló nem értékelte – értékelni kell a szakértő kompetenciáját, képességét és tárgyilagosságát, és így a munkájának a felhasználhatóságát.

A külső megerősítések nem közvetlenül a könyvvizsgálóhoz érkeznek és nincs ellenőrizve, hogy azok teljes körűen és pontosan (módosítás nélkül) kerülnek a könyvvizsgálóhoz, illetve nincsenek alternatív eljárások elvégezve a vissza nem érkezett egyenlegközlőkre vonatkozóan.

A könyvvizsgáló nem hajtott végre alapvető vizsgálati eljárásokat minden lényeges ügyletsoport, számlaegyenleg és közzététel tekintetében.

A vezetéssel történő kommunikáció ténye nem dokumentált.

A vevőállomány 90%-át egy december 30-i számla teszi ki. A vevő egy külföldi társaság. A könyvvizsgáló nem küldött megerősítő levelet, nem vizsgálta a pénzbefolyást, a teljesítést, annak ellenére, hogy a csalás és a tételek megfelelő időszakra történő elszámolásának kockázata is nagyobb egy ennyire jelentős összegű évvégi számlánál.

A nyitó egyenlegek vizsgálata nem történt meg pl. az előző könyvvizsgáló munkájának áttekintésével.

A könyvvizsgáló jelentős közzétételek pl. mérlegfőösszeg ötszörösét kitevő kezességvállalás körülményeiről, következményeiről, a lehívás valószínűségéről nem szerzett elegendő és megfelelő bizonyosságot.

A könyvvizsgáló nem dokumentálta azt, hogy a jelentős kérdéseket, vagy a vélemény minősítésének lehetőségét a könyvvizsgáló megvitatta volna a vezetéssel, az irányítással megbízott személyekkel.

A könyvvizsgáló dokumentáció nem azt a véleményt támasztja alá amit a könyvvizsgálói jelentés tartalmaz. Jelentős bizonyíték dátuma a könyvvizsgálói jelentés utáni, pl. a vezetői teljességi nyilatkozat.

Nincsenek részletesen vizsgálva a fordulónap utáni események a beszámolóval lezárt időszakra vonatkozó hatásuk szempontjából, főleg, ha még azonosítottak is jelentős eseményeket, vagy ha a teljességi nyilatkozat dátuma jóval korábbi, mint a könyvvizsgálói jelentésé.

Jelentős a kétség a vállalkozás folytatása elve érvényesülésével kapcsolatban, ennek ellenére nincs erre specifikus bizonyíték.

Jogi nyilatkozat hiánya.

A munkalapok formálisak, nem törekednek tartalmi munka dokumentálására.

A vezetés kijelentései alátámasztás nélkül elfogásra kerülnek.

Azonosított rendszerhiba esetén nincs kidolgozva a hiba hatása és hogy kell-e más forrásból bizonyíték.

A munkalapok nem átláthatóak, nincsenek következtetések, nem lehet tudni, hogy milyen teszt került elvégzésre és annak mi lett az eredménye.

A főkönyvi katonokon 1–1 tétel kipipálásra került, amelyből nem állapítható meg az elvégzett eljárás.

Ellenőrző listák kipipálása történik meg, anélkül, hogy azok alátámasztó dokumentumokkal meg lennének erősítve. Ezek nem tekinthetők elegendő könyvvizsgáló bizonyítéknak.

Feltárt javított és nem javított hibák dokumentálása elmarad.

Csalással összefüggő eljárások – hiányosságok

A könyvvizsgáló dokumentáltan nem készített interjút a vezetéssel csalási kockázat témájában.

Nem érvényesül a szakmai szkepticizmus.

Nincsenek speciálisan csalással összefüggő eljárások.

A könyvvizsgáló egy ellenőrző listát töltött ki csalás témakörben, de a kérdésekre adott válaszokat semmilyen módon nem támasztotta alá.

A könyvvizsgáló vezetéssel tartott interjújának dokumentálása mindössze a megbeszélés témáját tartalmazta, a vezetés válaszait és a könyvvizsgáló következtetéseit, a válaszok alapján kijelölt plusz könyvvizsgálati eljárásokat nem.

A könyvvizsgáló nem tekintette magas csalási kockázatúnak az árbevételt, és ezt a döntését nem indokolta.

Azonosított csalási eset hatása nincs teljes körűen kidolgozva.

3.3.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre

Téma: Bizonyítékgyűjtés az árbevételre

- Kontrollokra való támaszkodás melletti döntés esetén: kontrollok tesztelése, a számviteli és belső kontroll rendszer kiépítettségének, bevezettségének és hatékonyságának vizsgálata történt meg a sok elemű homogén tranzakciókra, megértve a rendszerek működését, mintán keresztül vizsgálva azt és értékelve az eredményeket.
- A nem a szokásos rendszerben végrehajtott és a kapcsolt felekkel folytatott tranzakciók, különösen a manuális módosítások jóval nagyobb mintán keresztül alapvető eljárásokkal egyedileg lettek levizsgálva.
- A könyvvizsgáló interjúztatta a vezetést az azonosított csalási esetekkel kapcsolatban, felmérte, hogy a társaság munkavállalókat ösztönző rendszere mely árbevétel csoport esetében növeli a csalás, kockáztatás és arra vonatkozó specifikus tesztelést hajtott végre.
- Az árbevétel, mint forgalom, egyeztetésre került a végleges eredménykimutatásban lévő árbevétel számmal, mely egyeztetésre került a kiegészítő mellékletben megjelenő árbevétel adattal.

3.4.1. Áttekintés – tapasztalt hibák, hiányosságok

A könyvvizsgáló az általa feltárt könyvvizsgálati eltérésnél nem mérlegelte, hogy eredhet-e csalásból.

A könyvvizsgáló annak ellenére „hatékonyak” minősítette a csalási kockázattal kapcsolatos kontrollokat a társaságnál, hogy azokat felmérte vagy tesztelte volna.

Azonosított vezetés általi csalás esetén a könyvvizsgáló a kontrollok vezetés általi felülírásából származó lényeges hibás állítás kockázatát nem minősítette jelentős kockázatnak.

A manuális tételek tesztelése dokumentáltan nem történt meg.

A MER-ben megjelölt áttekintések nem történtek meg a könyvvizsgálói jelentés kibocsátása előtt.

3.4.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre

Téma: Áttekintés.

- A könyvvizsgáló értékelte, hogy valamennyi tervezett eljárást megfelelő minőségben végrehajtottak-e és a megállapításokra megfelelő válaszokat adtak-e.
- A könyvvizsgáló értékelte, hogy elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték került-e összegyűjtésre a végleges beszámoló összes lényeges állítására.
- A könyvvizsgáló értékelte, hogy lényegesnek minősülnek-e a könyvvizsgálat folyamán feltárt nem helyesbített hibás állítások összessége a végleges beszámoló szempontjából, ideértve az előző időszakra vonatkozó hibákat is.
- A könyvvizsgáló értékelte, hogy a végleges beszámoló összességében a megbízható és valós képet tükrözi-e.
- Végrehajtották az összes MER-ben megjelölt áttekintést.
- Csak mindezek után bocsátották ki a könyvvizsgálói jelentést, melynek dátuma a könyvvizsgálat tényleges lezárásának időpontját tükrözi.

3.5.1. Jelentés – tapasztalt hibák, hiányosságok

A könyvvizsgálói jelentésben a könyvvizsgáló kijelenti, hogy az előző évet más könyvvizsgálta, ezért arról nem tud véleményt mondani.

A könyvvizsgáló és a megbízó közötti szóbeli megállapodás szerinti határidőre az ügyfél nem készítette el a beszámolót, ezért a könyvvizsgáló „véleménynyilvánítás visszautasítása” minősítésű könyvvizsgálói jelentést bocsátott ki.

Az elkészített dokumentáció alapján jelentős hiányosságokat tártak fel, de ezek hatása nem jelenik meg a véleményben.

Jelentős és átfogó tényezők és kockázatok figyelmen kívül hagyása (pl. vállalkozás folytatásának elvének való meg nem felelés).

A könyvvizsgálói jelentés dátuma megelőzi a beszámoló ügyfél általi elfogadásának dátumát és/vagy a teljességi nyilatkozat dátumát, a könyvvizsgálói jelentés dátuma nem a könyvvizsgálat lezárásának dátuma.

Figyelemfelhívás szerepel minősítés helyett a véleményben.

Jelentés – MNKS

2016. december 14-én jóváhagyásra került a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standard a Nemzetközi Könyvvizsgálati és Minőségellenőrzési Standardok alkalmazásáról, melynek 2. számú Függeléke könyvvizsgálói jelentés mintát tartalmaz.

A könyvvizsgálói jelentés minta alkalmazása javasolt, de szemantikai jellegű eltérések megengedettek, addig, amíg a könyvvizsgálói jelentés megfelel a 700–720. Könyvvizsgálati Standardok követelményeinek.

3.5.2. Egy példa gyakorlati megfelelésre

Téma: Könyvvizsgálói jelentés

- A könyvvizsgáló arra a következtetésre jutott, hogy korlátozott véleményt kell adnia, mert lényeges, de nem átfogó hibát talált.
- Időben kommunikálta a vezetéssel, lehetőséget adva arra, hogy kijavítsák a hibát.
- A vezetés nem javította ki a hibát, mert nem értett vele egyet.
- A könyvvizsgáló dokumentálta a vezetéssel folytatott kommunikációját, és kibocsátott egy a 705-ös könyvvizsgálati standardnak megfelelő, korlátozott véleményt tartalmazó könyvvizsgálói jelentést.

4. A közfelügyeleti minőségellenőrzések során feltárt legsúlyosabb hiányosságok

4.1. Egyedi minőségellenőrzések során feltárt hiányosságok

A továbbiakban a 2016. évi közfelügyeleti minőségellenőrzések során a minőségellenőrzési kérdőív egyes kérdéseire adott leggyakoribb „nem” válaszok kerülnek bemutatásra (a közfelügyelet honlapja alapján)

- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 44 %-nál hiányosan vagy teljes mértékben nem került dokumentálásra a **bevételek elszámolásával kapcsolatosan felmerülő kockázatok** azonosítása, felmérése, és értékelése. A könyvvizsgálati dokumentáció nem tartalmazta annak bemutatását, illetve annak mérlegelését, hogy milyen típusú bevételekből, bevételi ügyletekből vagy állításokból származhat csalási kockázat.

Számos esetben, amikor a könyvvizsgáló arra a következtetésre jutott, hogy a megbízás körülményei között nem alkalmazható az a feltevés, amely szerint fennáll a bevételek megjelenítéséhez kapcsolódó csalásból eredő lényeges hibás állítás kockázata, a könyvvizsgáló nem foglalta bele ezen következtetésének okait a könyvvizsgálati dokumentációba.

- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 44 %-nál a könyvvizsgáló egyáltalán **nem élt a külső megerősítés eszközével, vagy nem a könyvvizsgáló részére érkezett vissza** az egyenlegközlő. Számos esetben a könyvvizsgálati dokumentáció nem tartalmazta az eredeti (a harmadik fél által aláírt) egyenlegközlőt, kizárólag annak (nem hiteles) másolatát.
- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 33 %-nál a könyvvizsgálati dokumentáció nem tartalmazta a főkönyvben **manuálisan rögzített naplótételek** – csalás szempontjából – történő vizsgálatát.
- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 30 %-nál a könyvvizsgáló a belső minőségellenőrzési szabályzatában foglaltakkal ellentétben **nem készítette el időben a végleges könyvvizsgálati dokumentációt** (jelentés dátumát követő 60 napon belül).
- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 30 %-nál a könyvvizsgáló nem győződött meg elegendő és megfelelő mértékben arról, hogy a vezetés megfelelően alkalmazta-e a beszámolási keretelveknek (Számviteli törvény, IFRS-ek) a **számviteli becslésekre vonatkozó követelményeit**, továbbá, hogy a számviteli becslések elkészítésének módszerei megfelelőek-e és azokat következetesen alkalmazták-e.

- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 26 %-nál a könyvvizsgálati dokumentáció nem tartalmazta a könyvvizsgáló **vezetéssel készített interjúinak jegyzeteit**.
- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 26 %-nál a könyvvizsgálati dokumentáció – mintavételen alapuló könyvvizsgálati eljárás során – az alkalmazott **mintaméret nem volt elegendő** ahhoz, hogy a mintavételezési kockázat elfogadhatóan alacsony szintre csökkenjen. A mintavételezési eljárás során a könyvvizsgáló nem ellenőrizte a mintavételezés alapjául szolgáló **sokaság teljességét**.
- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 26 %-nál a könyvvizsgáló nem hajtott végre elegendő és megfelelő könyvvizsgálati eljárást a **számviteli becslések** (valamint a becslés alapjául szolgáló adatok) **tesztelésére**.
- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 26 %-nál a könyvvizsgáló nem győződött meg, illetve nem dokumentálta, hogy a **jelentős kockázatokat hordozó számviteli becslések** értékelési alapja és megjelenítése a pénzügyi kimutatásokban összhangban van-e a vonatkozó beszámolási keretelvekkel és nem szerzett elegendő és megfelelő bizonyítékot a számviteli becsléseknek a vonatkozó beszámolási keretelvekkel összhangban történő megjelenítéséről.
- A vizsgált könyvvizsgálati megbízások 22 %-nál a könyvvizsgáló **nem minősítette a kontrollok vezetés általi felülírásából származó lényeges hibás állítások kockázatát**. A könyvvizsgálati dokumentáció nem tartalmazta, hogy a könyvvizsgáló milyen lépéseket tett a belső kontrollok megismerését illetően.

A könyvvizsgálati dokumentáció nem tartalmazta a főkönyvben rögzített naplótételek tesztelését (interjú a naplótételek feldolgozásában résztvevő személyekkel, a beszámolási időszak végén rögzített naplótételek tesztelése, illetve ezen tesztelés kiterjesztésének mérlegelése a teljes beszámolási időszakra); az alkalmazott becslések (értékcsökkenés, maradványérték, céltartalék, értékvesztés, piaci érték, stb.) megítélését elfogultság szempontjából, a múltbeli becslések viszonyítását az azóta ismertté vált tényleges adatokhoz; továbbá a szokatlan ügyletek üzleti racionalitásának megítélését illetve annak vizsgálatát, hogy a szokatlan ügyletek indítéka lehetett-e csalási szándék.

4.2. Cégszintű ellenőrzések tapasztalatai

A vizsgálatok során több alkalommal merült fel, hogy az aktualizálás ellenére, a könyvvizsgáló cég belső minőségellenőrzési rendszerére vonatkozó szabályzata (továbbiakban: **MER szabályzat**) **számos kötelező elemet nem tartalmazott**, úgy, mint a(z): archiválás, a végleges megbízási dosszié összeállításának ideje, adatbiztonság, panaszkezelés, könyvvizsgálati dokumentációra vonatkozó előírások, a megszokás veszélyének elfogadható szintre történő csökkentéséről – illetve a megbízás elutasításának eseteiről szóló rendelkezés.

A kisebb könyvvizsgáló cégek esetében hiányzott továbbá a kötelező oktatásokon, szakmai és szakirányú továbbképzéseken való részvétel szabályozása.

Visszatérő hiányossággént merült fel a **megbízásokhoz kapcsolódó minőségellenőr** személyére, alkalmasságára és alkalmazására (a szakmai képzettségre, tapasztalatra, hatáskörre, kommunikáció mértékére, dokumentálás terjedelmére, idejére és időzítésére) vonatkozó szabályozás kellő részletezésének hiánya.

Általánosságban elmondható, hogy a könyvvizsgáló cég emberi erőforrásokkal kapcsolatos szabályzatai tartalmazzák a megfelelő előírásokat az egyes **munkavállalók célkitűzéseikre és teljesítményértékeléseikre** vonatkozóan, ugyanakkor ennek **gyakorlati megvalósulása**, írásbeli dokumentálása számos esetben **elmaradt**.

A korábbi évekhez hasonlóan, a 2016. évi minőségellenőrzések során is megállapításra került, hogy bár a könyvvizsgáló cégek szabályzataiban foglaltak ellenére, **a cégen belüli figyelemmel kísérés gyakorlata** jellemzően **elmarad**, mely – a hatóság véleménye szerint – egy olyan fontos kontroll, amely felhívhatja a könyvvizsgáló figyelmét a fejlesztendő területekre. Továbbá ez a fajta áttekintés lehetőséget nyújt a könyvvizsgálók szakmai tapasztalatainak egymás közti megosztására, ezzel elősegítve a könyvvizsgálati munka minőségének javulását.

A megbízáshoz kapcsolódó **elfogadó nyilatkozatok csak elektronikus** – aláírást nem tartalmazó, így nem hitelesített – formában állt rendelkezésre.

A vizsgálatok során előfordult, hogy a könyvvizsgáló cég a **függetlenségi és etikai szabályokat veszélyeztető**, a könyvvizsgálati szolgáltatás mellett **egyéb szakmai szolgáltatást is nyújtott** az ügyfele(i) részére.

A könyvvizsgáló cég szabályzatában foglaltak ellenére, több esetben hiányoztak, vagy **hiányosak voltak (új alkalmazottaktól bekért nyilatkozatok, hiányzó aláírás, időszak megjelölés, keltezés)** a **függetlenségi nyilatkozatok**.

Néhány könyvvizsgáló cég által alkalmazott **szoftver nem rendelkezik archiválási funkcióval**, így a dokumentáció határidőben történő véglegesítésének ideje nem, vagy csak nehezen megállapítható.